

Omvälvningen i arbetslivet och aktuellt inom fria bildningen

Annika Bussman
Undervisningsråd
14.9.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

”Arbetets omvälvning och livslångt lärande” Työn murros ja elinikäinen oppiminen

- Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:8

Utgångsläget:

- Hela utbildningssystemet granskas, fokus på utbildning för vuxna
- Målsättningen att få förslag gällande bestående strukturer, inte projekt

Arbetets omvälvning

Framtidens arbetsformer är annorlunda än idag, skillnaden mellan arbetsgivare och arbetstagare blir diffusare

Försörjningen skapas av olika källor, organisationerna är temporära och föränderliga, digitaliseringen möjliggör plattformar där behovet och utbudet av arbete möts

Rutinartade arbeten delegeras till maskiner och människorna koncentrerar sig på att utnyttja teknologin för att lösa problem

Det finns hotade arbeten, där människan kan ersättas med robotar och bestående arbeten – som också förändras

Hela verksamhetsmiljön förändras och förutsätter förmåga att verka och skaffa kunskap och tjänster i en ny kontext

Arbetets omvälvning och kunnandet

- Arbetets omvälvning, automatisering, robotisering och artificiell intelligens påverkar starkt arbetets innehåll
- Redan nu lider 22 % av företagen brist på yrkeskunnig arbetskraft, i byggnadsbranschen är andelen **41 % närd**en för ett år sedan var **19%**¹⁾
- Bristen på arbetskraft bottnar ofta i orsaker relaterade till kunnandet

1) Finlands näringslivs konjunkturbarometer, januari 2018

Arbetets omvälvning och kunnandet

Låter vi den ekonomiska tillväxten stanna av på grund av begränsningar i den nuvarande kunskapsbasen och yrkesstrukturen?

Förnyar vi utbildningens och arbetslivets strukturer så att de främjar tillväxt?

Kunskapsbasen

Finland har goda förutsättningar att klara av förändring.

- Hög utbildningsnivå
- Utmärkta inlärningsresultat i grundskolan
- Digital infrastruktur
- Humant kapital

Hot

- En stor mängd unga ytterom utbildning och arbetsliv
- Andelen personer som avlagt högskolexamen har svängt neråt
- Oroväckande signaler gällande kunnandet hos dem som avlagt grundläggande utbildning
- Andelen personer med svagt kunnande har mångdubblats

Livslångt lärande idag

Utgångsläget är bra: hög utbildningsnivå, grundskolelevernas kunnande är bland de bästa i ett internationellt perspektiv, varannan deltar i utbildning för vuxna.

Men även orosmoment:

Ökningen i utbildningsnivån hos befolkningen har stannat av

- andelen personer för vilka grundläggande utbildningen är den enda utbildningen sjunker inte
- Andelen personer som avlagt högskoleexamen har svängt neråt

Oroväckande signaler gällande dem som går ut grundskolan

- andelen unga med svaga matematiska kunskaper har fördubblats 2003-2012
- andelen unga med svaga kunskaper i naturvetenskapliga ämnen har nästan tredubblats 2006-2015

PIAAC: finländska vuxnas genomsnittliga läskunskap, numeriska kunskaper och förmåga att lösa problem med hjälp av it-teknik hör till toppen i världen

Trots det:

- i Finland finns över 600 000 16-65-åringar, som har svaga baskunskaper (läskunskap och/eller skrivkunskap under färdighetsnivå 2)
- hälften är över 55-åringar, och hälften alltså under
- av dem som avlagt enbart grundläggande utbildning har 30 % svaga grundfärdigheter, av dem som avlagt yrkesexamen är andelen 20%, första generationens invandrare 55 % och arbetslösa 20%

Vuxenutbildningsutredningen: deltagandet fortfarande allmänt 2017 (48%), men har sjunkit från år 2012 (52 %) och år 2000 (54%)

- deltagandet är större bland högt utbildade, kvinnor, personer inom offentliga sektorn och sådana som arbetar i stora företag
- vanligaste hindren för deltagande är svårigheten att kombinera utbildning och arbete, tidsbrist, familjeskäl, avsaknad av utbildning tillräckligt nära, brist på stöd från arbetsgivaren, pris, svårighet att hitta lämplig utbildning

Kunnandet hos dem som arbetar/är i arbetsför ålder

Arbetets omvälvning och digitaliseringen påverkar kunskapsbehovet hos hela den i arbetsför ålder varande befolkningen

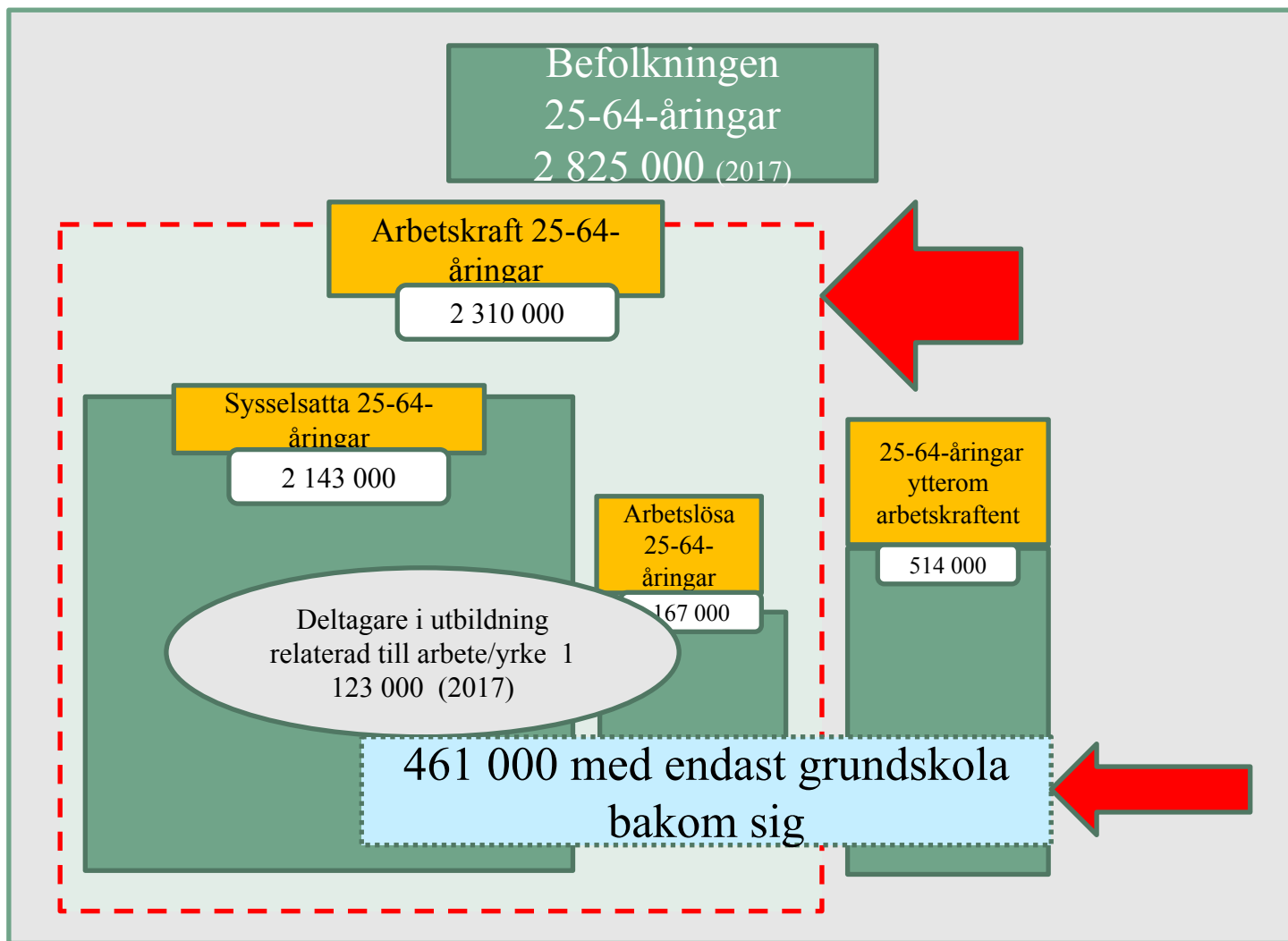
- Målgruppen knappt 2,8 miljoner (25–64-åringar), av vilka 2,3 miljoner tillhör arbetskraften
- År 2017 deltog 48 % av arbetskraften i utbildning relaterad till arbete eller yrke

Arbetsgivaren betalar och anordnar en betydande del av utbildningen för personer i arbetsför ålder

- Man bör inte glömma betydelsen av den inläring i arbetet eller de kurser, rekryteringsutbildningar och specialiseringar som sker i arbetslivet

Utbudet i det offentliga utbildningssystemet är ofta för oflexibelt för dem som arbetar

- Största hindret för deltagande är svårigheten att kombinera utbildning och arbete
- Bristen på utbud leder till att personer i arbetslivet söker sig till utbildning avsedd för ungdomar

Slutsatser

Utbildningsnivån måste fås att stiga.

- Betydande tillväxt finns endast i sådana arbetsplatser som förutsätter högre kunskaper.

Kognitiva färdigheter och övriga nyckelkompetenser bör säkras åt alla

- problemlösning
- analytisk slutledningsförmåga
- förmåga att skaffa och hantera kunskap
- kritiskt tänkande
- samarbets- och interaktionsfärdigheter
- förmåga att lära sig nytt

Automatisering, yrken och arbetsuppgifter försvinner, speciellt låglöneuppgifter och uppgifter som förutsätter kortare utbildning

- Omskolning

Arbetets innehåll förändras i betydande grad

- Planenlig fortbildning

Arbetets innehåll utvecklas

- Normal uppdatering

Det finns inte en enhetlig syn på hur många yrken och arbetsuppgifter som hör till vilken grupp.

En speciell utmaning utgörs av att behovet av omskolning hopar sig hos grupper vars deltagande i vuxenutbildning är lågt.

Slutsatser

Det centrala är

- Förstärkning av incitamenten för utvecklandet av kunnandet inom olika politikområden,
- Modernisering av utbildningssystemets utbud, samt utveckling mot flexibla arrangemang
- Förbättrande av handledningen,
- Riktade åtgärder för sådana som verkar inom branscher och yrken i strukturomvandling.

Utgångsläget är bra. Redan nu deltar under ett år ca hälften av arbetskraften i vuxenutbildning (minst 6h) relaterad till arbete eller yrke (53% av de i arbete varande, 19% av arbetslösa).

Åtgärdsförslag gällande utbildningssystemet

- målsättningen är att öka flexibiliteten och öppenheten samt tillgången på regionala eller lokala omskolnings- och fortbildningsmöjligheter

1. Högskolornas finansieringsmodell förnyas: livslångt lärande ges större tyngd
2. Högskolorna ja läroanstalterna bygger tillsammans med arbetslivet nya studie- och utvecklingshelheter ur sitt utbud
3. Högskolornas specialiseringsutbildningar utvärderas 2018
4. Öppenheten i utbildningen och öppna inlärningsningsmaterial ökas
5. Öppna högskoloutbildningen vidgas och utvecklas för olika målgrupper, påverkar även avgiftspolitik
6. Utveckling av Öppet yrkesinstitut –verksamhetsmodell
7. Effektivisering av nyttjandet av tidigare införskaffat kunnande Studiestigen.fi –tjänsten förnyas och vidgas för att stöda handleningen till studier samt karriärplanering

Åtgärder gällande incitament

- målsättningen är att uppmuntra satsningar på att utveckla kunnandet

9. Klargörande av skattekonsekvenser av investeringar i utbildning. I dagens läge kan man endast dra av utgifter gällande utbildning relaterad till arbete, utgifter för grundutbildning eller utbildning som leder till yrke är i regel inte avdragsgilla, inte heller ifall utbildningen höjer kompetensen.
10. Möjligheten att studera 6 månader som arbetslös verkställs så att det stöder det livslånga lärandet
11. Arbetsmarknadsparterna utvärderar om vuxenutbildningen idag i tillräcklig omfattning riktas att svara mot utmaningar i anslutning till arbetets omvälvning

Åtgärder, vilkas syfte är att förbättra svaga baskunskaper

12. Den offentliga finansieringen för vuxenutbildningen riktas speciellt till de grupper, som på grund av utbildningsbakgrund, situation på arbetsmarknaden, ålder eller annan orsak har dåliga möjligheter att ta del av utvecklandet av kunnandet
13. Utveckling av redskap/tester genom vilka man kan testa och bestyrka det egna kunnandet
14. För att utveckla kunnandet hos personer med svaga digitala kunskaper och svaga baskunskaper startas utbildningar med låg tröskel
15. Förstärkandet av baskunskaperna integreras i yrkesutbildningen

Aktuellt inom fri bildning: tilläggsprestationer för utbildning som godkänns i invandrares integrationsplan

- Riksdagen beslöt i sin första tilläggsbudget om ett anslag på 2 milj. euro att fördelas som nya prestationer i statsandelsfinansieringen för år 2018
- Tilläggsprestationerna beviljades på basen av ansökningar. Mängden upprätthållare som erhöll tilläggsprestationer
 - Medborgarinstitut - 24
 - Folkhögskolor - 13
 - Sommaruniversitet - 5
 - Studiecentraler - 5

Aktuellt inom fri bildning: Statsunderstöd för bas- och digitala färdigheter, Utbildningsstyrelsen

- Riksdagens beslut i statens första tilläggsbudget om en anslagsökning på 7 milj euro så att 2 milj. euro är riktade till att stärka baskunskaper och 5 milj. euro till att stärka digitala färdigheter
- Understöd i studiesedelform, med vilka kostnaderna för att ordna hela utbildningar kan täckas
- Ansökningstid: 3.9 – 8.10 2018 kl. 16.15
- Understödens användningstid: Den verksamhet som stöds med detta understöd skall avslutas senast 31.12.2020

Aktuellt inom fri bildning: Statsunderstöd för att förbättra språkkunskapen hos personer ytterom arbetskraften, Utbildningsstyrelsen

- Överenskommet vid statsrådets budgetförhandlingar i slutet av augusti
- Avsikten är att anslaget ingår i statens andra tilläggs-budgetspropotion, som enligt planerad tidtabell skall avges till riksdagen och offentliggöras 25.10
- Målet är att Utbildningsstyrelsen lediganslår medlen att sökas genast efter detta. Besluten skall göras efter riksdagens beslut och inom detta år.

Budgetpropositionen för år 2019

- Finansministeriets förslag:
 - Mängden prestationer för fria bildningen år 2019 är på motsvarande nivå som 2018 utan den tilläggsutdelning på 2 milj. euro, som förverkligades
 - Finansieringsandelen för den del av prestationerna som används för utbildning som godkänns i invandrares integrationsplan är 100 % (4,927 milj. euro för att täcka 43 eller 35 %:in). En utredning om uppskattningarna av mängden dylika prestationer år 2019 har skickats till upprätthållarna. Svarstiden utgår 1.10.2018
 - Grunden för fördelningen av denna 4,927 milj. euro utgörs av förverkligade prestationer av utbildning som godkänts i invandrares integrationsplan år 2017 samt uppskattningarna för år 2019
 - Budgetpropositionen för år 2019 offentliggörs 17.9 på finansministeriets hemsidor.